

Georg Kühlewind Alapítvány

Kilencvenedik hírlevél

Gyógyulás a vakságból

90. hírlevél

90. hírlevelünkben egy újabb részletet olvashatnak Jacques Lusseyran *És lőn újra Világosság* című könyvéből. Előbb azonban szeretném megosztani az olvasóval, hogy a 88. hírlevélben, amelyben haszid történetek olvashattak, egy történet pontos helyét nem sikerült megtalálnom. Azóta azonban igen. A történet – Georg Kühlewind fordításában – így szól:

A haszidok (Góg és Magóg¹-ból)

Amikor a Baal-schem-tow először tanított haszidokat, a gonosz hajlam nagyon elkeseredett, mert félnie kellett, a haszidok szentségük lángjával minden rosszat kiejtenek a világból. Aztán talált egy kiutat. Ahol egy faluban néhány haszid volt, odament és így szólt: 'Amit tesztek, nagyon szép. De mit tehet két vagy három ember? Legalább egy imaközösség szükséges, legalább tíz ember.' És így néhány saját emberét közéjük keverte. Később nem volt pénzüik imahelyiségre, az írás tekercsére és így tovább. Ekkor még egy gazdag embert is hozott közéjük az övéi közül, hogy az fizesse a költségeket. Amikor ennyire volt, azt mondta magában: most már nem kell félnem semmitől; a továbbiakról gondoskodnak az embereim.

Ács Gábor fordításában a lábjegyzetben itt is feltüntetett könyv 117. oldalán bukkantam. Így hangzik:

...amikor a szent Báal Sém Tóv haszidokat adott nemzedékének, igencsak elkeseredett a Sátán, mert attól tartott, a haszidok szentségük lángjaival elégetnek minden rosszat a világban. Azután jobb belátásra tért: elment egy helyre, ahol haszidokat talált, megszólította őket: 'amit csináltok, nagyon jó. De, ugyan mit ér kettőtök, hármótök ereje? Legalább minjában² kéne lennetek.' És a maga emberei közül adott hozzájuk. Azután nem volt pénzüik imaházra. Tóra-tekercsre és hasonlókra. Így még egy gazdagot is hozott emberei közül, hogy szükségükben ellássa őket. S mikor eddig jutott, így szólt magában: 'nincs már mit aggódnom. Minden továbbiáról gondoskodnak az embereim.'

Fenyő Ervin

*

¹ Magyarul: Martin Buber: *Góg és Magóg. Haszid krónika* (Bábel Kiadó, 1999)

² Minján – a közös imádkozáshoz szükséges 10 férfi.

Gyógyulás a vakságból

(részlet a hasonló című fejezetből)

Fordította: Hevesi Mihály

Az első évre úgy emlékszem vissza, mint egy hajóra, melynek a fedélzetén én elől állok. El kell mondanom, hogy képzelőerőm a baleset óta túlradt bennem. Mindent kétszer éltem át: egyszer, mint a mindennapi élet apró-cseprő eseményét, másodszor pedig fantáziámban. Mindkét alkalommal átéltem ugyanazokat az elemeket, de másodszor valahogy minden nagyobbá, színessé vált, és az univerzummal összehangolt kép lett belőle. Fény és öröm áradt egy belső mederben. Ismertem ezt a medret, és a közelében maradtam, mellette folytattam utamat. Ajtók nyíltak meg egy belső menedékhely, egy belső barlang felé, minden, ami belém hatolt, ide érkezett, és visszhangja ezerszeresen verődött vissza, mielőtt elveszett volna.

A hajó képe egész egyszerűen egy asztalnak és egy széknak köszönhető. Ahhoz, hogy az osztályban ugyanazt a munkát végezzem, mint a többiek, nagyobb helyre volt szükségem, mint nekik. Írógépemnek jóval több hely kellett, mint a többiek ceruzáinak, a Braille-könyvek pedig, melyekre szükségem volt, körülbelül tízszer annyi helyet foglaltak el, mint a társaim könyvei. Tehát a szokványos pad nem volt megfelelő számomra, és szüleim egy széles, világos színű, nagy fiókkal ellátott faasztalt hozattak az iskolába. Az asztalt a tanári katedra mellé állították, vagyis az osztály padjai elé. Innen a hajó képe! Egész évben magam mögött hallottam a legénységet. A fiúk a hajót irányították, jelszavakat mondogattak, szitkozódtak, a fedélzet deszkáit rugdosták, és a kapitány parancsait jól vagy rosszul teljesítették.

Ebben az évben egy lassú és szelíd tanárunk volt – eltekintve néhány dühkitöréstől, mely a lustáknak szólt – nem lehetett kihozni a sodrából. Biztonságban éreztem magam, és a számtan alapjait nyugodt tempóban sajátítottam el. Különösen nehéz volt, csaknem lehetetlen, hogy egy Braille-írógép segítségével a számokat pontosan, sorban egymás alá írjam egy papírra, melyen aztán összeadhattam, kivonhattam, megszorozhattam vagy eloszthattam őket. Ezért aztán kaptam egy kemény gumiból készült táblát, melybe kockaszerű lyukakat vájtak; a táblához néhány acélkocka is tartozott. A kockák hat oldalára Braille-írással voltak rögzítve a számok. Mivel a Braille-írás, mely pontokból áll egyszerűbb, mint a látók írása, csak hat lyukra volt szükség, hogy a tíz alapszám rajta legyen a kockán. A hatból egy kilencvenfokos fordulat után négy lett; a négyből aztán nulla, a nullából nyolc és a nyolcból ismét hat. Ennek segítségével éppolyan gyorsan tanultam meg számolni, mint a többiek, akik gyorsan hozzászoktak a fémkockák halk koccanásához.

Csak néhány hónap múltán vettem észre, hogy a kockákra nincs szükségem: a szellem működtetéséhez a szellem is elég. Minden számtangyakorlatot megjelenítettem a fejemben, azokat kivéve, melyek bonyolult lehetőségeikkel összezavartak volna. Mivel jó volt az emlékezetem, jó voltam fejszámolásban. A fejszámolás viszont visszahatott, és tovább erősítette az emlékezetemet.

Való igaz, hogy a vakság következményeként jelentősen fejlődik az emlékezőképesség. Ennek így kell történnie, mert a szem már nem tudja ellenőrizni a környezetet, és nem tud megnyugtatni – vagyis már nem korlátoz, és nem pazarolja fölöslegesen az energiát. Nagyon jól emlékeztem a dolgokra, ámbár főként megjelenítettem őket. Gyönyör volt megfigyelni, amint minden név és szám megjelent egy belső képernyőn, mintha a képek egy végtelen filmtekercsről pörögtek volna.

Ez a képernyő nem olyan volt, mint egy téglalap vagy négyzet alakú tábla az iskolában, melyet a fal kihasználatlan felülete vesz körül. Belső képernyőm mindig akkorára nyílt, amekkorára épp szükségem volt. Sehol nem volt, és mégis mindenhol jelen volt; hogy működésbe hozzam, csak figyelni kellett. A kréta erről a tábláról nem pörgött le, mint a szokásos tábláról. Szilárd volt, és ugyanakkor képlékeny, abból az anyagból, melyet szellemnek neveznek. Nem érdemes szavakon vitázni, hogy anyag volt-e vagy egyéb. Mindenesetre valóság volt, melyet megérintettem, kézbe foghattam, és alakíthattam. Ilyen kincsekre lelve miért ne vigasztalódna meg gyorsan egy szemét elvesztő kisgyermek?

Ugyanakkor megállapítottam, hogy azokban a helyzetekben, melyekben én haboztam, látó barátaim gyorsan és biztosan mozogtak. Mihelyt azonban a fantáziát kellett használni, ők tétováztak hosszabb ideig. Nekik először egy kapcsológombot kellett elfordítaniuk, hogy kiiktassák a külvilágot, és felvillantsák a szellem belső világát. Erre a mozdulatra nekem nem volt szükségem.

Belső képernyőmön a nevek, a számok és a dolgok nem amorf tárgyakként vagy feketén-fehéren jelentek meg, hanem a szivárvány összes színében. Nem emlékszem, hogy tudatosan törekedtem volna erre. Semmi sem került elé, amit ne itatott volna át egy bizonyos mennyiségű fény; hogy pontosabban fejezzem ki magam: úgy tűnt, mintha minden – az emberektől kezdve az ideáig – egy eredeti fényforrásból táncolt volna elő. Néhány hónap múltán személyes világegyetemem a színek műhelyévé vált.

Nem voltam ura ezeknek a jelenségeknek. Az ötös mindig feketén jelent meg, az L világoszölden, a jóindulat érzése pedig halványkék volt. Nem volt hatalmam fölöttük, és amikor változtatni próbáltam valaminek a színén, azonnal elsötétült és eltűnt. A fantázia különös erővé vált bennem: kétségtelenül bennem lakozott, és mégis kivonta magát akaratom hatóköréből.

Még ugyanabban az évben egy domborzattérkép segítségével felfedeztem a földrajzot. E térképet a XIX. században adta ki német Elzászban a Mülhausen közelében tevékenykedő vakok intézete. Ennek segítségével ismertem meg a kontinenseket és a legfontosabb országokat. A földgolyó biztos alakot vett fel belső képernyőmön: magára a térképre már csak akkor volt szükségem, amikor valami újat tanultam, illetve helyesbíteniem vagy tökéletesítenem kellett a korábban tanultakat.

Az utcán nehézség nélkül tájékozódtam. Az irányok és az akadályok kirajzolódtak bennem, s társaim már gyerekkoromban szívesen fordultak hozzám, amikor párizsi csatángolásaink során megtaláltam az utat. Még ma is, amikor autóban utazom, én mondom a sofőrnek, melyik úton menjen. Hogy a postagalambok jóval ügyesebbek nálam, azt nem kell mondanom; amit tesznek, teljesen természetes számomra.

Sok vak képes ilyen belső kép alapján megtalálni a helyes utat; különben miképpen magyaráznák, hogy alig ismert városokban közlekedni tudnak, és nem tévednek el gyakrabban, mint mások?

Mindezek után: ez a belső életre nem azért tűnik különlegesnek és csodálatosnak, mert távol állunk tőle?

Szokásommá vált figyelni a belső életre, és ezzel együtt zavarba ejtő találkozásoknak lettem a részese. Nem tudom még (egyébként ez egy folyamatos és ismétlődő ráébredés volt), hogy belső életünk és világunk valóságos élet és világ. Olyan tapasztalatokat szereztem, melyeket

talán egyedül a bölcsek szereznek; igen, a bölcsek és a költők. Ez elkerülhetetlen volt; egy pillanat alatt vakultam meg, amikor még 8 éves sem voltam. Ezzel olyan lehetőséget kaptam, melyet nem győzők áldani, és ugyanakkor egy kötelezettséget, egy feladatot, aminek betöltésére kétségtelenül egész életem sem lesz elegendő. A külső világ létezik, és a belső világ is létezik. Ki tudja összeegyeztetni a kettőt? Néhány filozófus vitatkozik erről, és a vitázók mellett érvelnek, amit épp felismernek: az ideák vagy a realitás mellett... De nem tévednek-e mindnyájan? Hiszen mind a két világ létezik. Vagy talán találóbb a kérdés: nem tapogatódnak-e teljes sötétségben mindnyájan? Hiszen a két világ egyaránt valóságos, mindkettő felfogható, és vannak közös elemeik. Amikor a nap lenyugszik, a világosság továbbra is jelen van, és attól, hogy minden tárgy eltűnik a szem elől, a világ színei tovább léteznek. Mi több: e világoknak lakói vannak. Apránként felfedeztem a belső világ lakóit.

Váratlan módon az első lakók a betűk voltak, az ábécé betűi. Azonnal felfedték magukat. De már nem pusztá jelek voltak, halott tárgyak, melyek az élőket helyettesítik; és nem is merev rajzok, melyeket a papírra írunk beidegződéseinknek és szokásainknak megfelelően. Ezeknek saját testük és arcuk volt: vonásaik különböztek. Néhány hónap alatt annyira jól formálttá és magabiztossá váltak, hogy alakjuk mindörökké belém ivódott. Ugyanúgy látom őket ma is, mint akkor, 10 éves koromban. Már korán felvonultak előttem sajátos színezetükkel, hogy megmutassák szándékaikat és különleges alakjukat:

- az A pirosan, tárt karokkal;
- a B égszínkéék tetőként, uralkodón és megnyugtatón;
- az E néma krémszínével, hangokra várakozón,
- az F narancssárgán;
- a G téglavörösen;
- a H kékesfekete öltözetben, ünnepélyes méltósággal;
- az I világoszölden, egyenes, diadalmas nyílként, reménykedésre biztatva;
- a J kéken, emlékeiről ábrándozón;
- az L zölden, selymes szára az élet felemelése és megtartója;
- az M és az N fekete ikrekként, feszes vigyázban, magabiztosan;
- az O sápadtkék karikaként, a zártság végtelen nyugalalmát árasztva;
- a T tiltásként, rózsaszín és piros árnyalatban, kettős pengeként;
- az U szalma-színűen, futva, hívogatón.

Mindegyik egyéniség volt; igen, személy, és nem szimbólum. Makacs és követelőző, mint aki nem tud más lenni, mint ami. A betűk színe nem öltözet volt csupán, melyet tetszés szerint váltogathattak volna. A szín a természetük volt, az identitásuk. Néha kíváncsiságból egyiket-másikat megpróbáltam megváltoztatni: Rimbaud versét, a *Magánhangzók szonettjét* olvasva azt szerettem volna, hogy az A feketén jelenjen meg, az I pirosan, az U pedig halvány színével hívogatón futott.

Minden írott oldal festménnyé, tájképpé vált. A könyvek szindobozokká. Többé nem léteztek halott betűk. Felismertem, amikor a betűk összeálltak, amikor jeleket váltottak egymással: megmutatták vágyaikat, vagy kifejezték ellenszenvüket. Különleges akarattal voltak megáldva. Voltak olyanok, melyek azért egyesültek, hogy erőszakos, harsány szavakat alkossanak; mások együtt nyögdecseletek vagy táncoltak. Néha a szavak már azelőtt megtetszettek, mielőtt jelentésüket ismertem volna: elég volt egy élénkebb színösszetétel, egy bájos mozdulat. Találkoztam olyanokkal is, melyek nevetni tudtak. Véget ért a csukott szemmel való olvasás korszaka.

Aztán jöttek a számok, magányos lovagként vagy csapatokba rendeződve; kihúzták magukat, és színes kabátjukba burkolóztak. Minden különösebb ceremónia nélkül haladtak vagy várakoztak, szolgálatra készen. Az 1-es királyként vonult, fehérén, a többi előtt; a 7-es sötétzölden; a 8-as cseresznyeszín tunikában; a 9-es aranypárkányzaton ült, az 5000-esek sokszínű serege fekete vezérükkel jelent meg. Minden összeadáskor csak úgy áradtak a színek. A számtani műveletek olyanok voltak, mintha egy kaleidoszkóp foszforeszkáló színeit látnám. Ismertem csatázó számokat, kiegyenesített lándzsákkal, melyek szigorúak és kimértek voltak: 557, 733; végül boldogokat és elégedetteket: 680, 926. A számokat nem szerettem úgy, mint a betűket: rendezettebbek, sokkal közömbösebbek voltak, gyakran mozdulatlanul várták a parancsot, s mindig készen mutatkoztak lemondani saját jogaikról. Ezért az alázatosságukért kevésbé szerettem őket. De legalább nem voltak élettelen tárgyak egy absztrakt tér sötét éjszakájában. A belső világnak ezek a hűséges őrszemei megtanították nekem, hogy az, aminek neve van, nem önmagában létezik bennünk, hogy az igazi gondolatnak belül helye, rangja van, figyel és ragyog.

Végül a hét hangjegy fénydallama lépett hozzám. Csodálatos, feltárulkozó dallamok voltak ezek. Már ismertem őket korábbról, de nem tudtam, hogy a belső világban kijelölt helyük, lakóhelyük van. Nem tudtam, hogy ritmus szerint élő csillagok; nem tudtam, hogy ők a hangok csillagai. A következő álmot őröm:

a C: hangok fehér kapuja, lehetséges kezdet, boldog kísérő;

a D: örvénylő tűz, aranyárga, minden születés forrataga;

az E: szemtelen és hízelkedő, apró lámpás, zöld és sárga;

az F: piros női ruha, komolyság, vigasztalás;

a G: sötétkék, nedves ezüst, reszkető, ájtatos óbéke;

az A: piros, élénk, a bizalom csókja;

a H: megrogyó lábán szétfolyó, világos égszínkék.

A színtónus eszközei még az előjegyzések (a kereszték és a bék), melyek néha lágyabbá teszik, néha pedig ríkítóan kiéleltik a hangok fényét.

Mindez nagyon gyorsan jelent meg nekem: nem én hoztam létre. A belső világot nem mi alkotjuk meg. Vagy létezik számunkra, vagy nem. Nem nagyon hiszek a „szó alkímiájában”, a gondolatok életre keltésében. Egyedül nem hozunk létre semmit, legfeljebb csak összerakunk. Elég örültnek tűnnek azok, akik manapság újrateremtenék a világot azért, hogy beláthassák az egészét. Kolumbusz Kristóf nem megalkotta Amerikát, hanem rátalált. Nincs hozzá merszem,

hogy magamat tekintsem a látott csodák szülőanyjának. Ha nem is tudom pontosan, ki alkotta őket, az még nem elég ok arra, hogy saját alkotásomnak tekintsem őket.

Azok a pszichológusok, akikkel később beszélgettem erről, a szinesztéziával magyarázták ezt a jelenséget – de én úgy gondolom, a szinesztézia nem magyarázza meg maradéktalanul az „én titkomat”. Az én színvilágomat mások, akik a szemükkel láttak, nem láthatták. Nem fogadtam el, hogy ők ítélkezzenek. Mert mit tudnak manapság a belső világról? Kétségtelenül semmit. És mit tudok én? Azt talán mégis, hogy olyan biztosan érzékelhető, mint a másik, hogy ugyanolyan gazdag, s bár más növények uralják, de ezek ugyanolyan következetesen működnek; hogy nem érzékeink játéka, és hogy határait még sosem jelölték meg pontosan. Tudtam, az ember magán belül is létezik, és nem lehet elégszer mondani, hogy ne csak kívülről nézzük.

Ezek voltak királyságom őrszemei – a betűk, a számok, a hangok, a hangjegyek színei és formái. Nemsokára mind a barátommá vált. Ám ők csak az előhadat alkották. Mögöttük óriási területeket sejtettem, egy még ismeretlen országot, melynek lassanként fel kellett tárulkoznia; apránként észrevettem, hogy a messzeségben utak és ideákból írt szavak rajzolódnak ki. Észrevettem a házakat, a palotákat, egy sűrűn lakott területet, melynek lakosai már egy következő feladatra készülődnek. De mindezt csak sejtettem, nem láttam. Sokáig, türelmesen kellett várakoznom. Vártam, és „titkom” ajtajából felismertem őket.

Felismertem őket, mert tudtam várakozni: valamivel korábban azonban még szembe szegültem sorsom következményeivel; azt hittem, a vakságra immár semmi szükségem. Már csak életem egy balesete. E véleményem azonban túl korainak bizonyult. Hittem ebben, és szerencsétlenségem első leckéje lett belőle. Néhány nap leforgása alatt három baleset is ért. Miközben egy Euréka elnevezésű játékpisztollyal játszottam, egy visszapattanó nyilacska befűrődött a bal szemembe. Aztán amikor a szobám foteljait rendeztem át, és egy barátom elvesztette az egyensúlyát, elcsúszott, s cipőjével erősen megütötte a bal szememet. Utána egy hordozható írógépből, melyhez túl közel hajoltam, és melyet nemrég tanultam meg kezelni, egy felcsapó betű szintén nagy erejű ütést mért ugyanarra a szememre. Aggódva fogadtam e három felszólítást. Mit akar mondani? Nem értettem ezt az acsarkodást. Mintha a sors, rosszul végezve a dolgát, tökéletesíteni, megerősíteni akarta volna vakságomat! Háromszoros figyelmeztetés! Azt hiszem, röviddel ezután megértettem, és félelem nélkül, csendesen lemondtam a látás reményéről.

Balsors... Isten akarata... Nem tudtam, minek nevezzem ezeket az eseményeket. De tudtam, hogy a dolgok jelek, hogy az eszmények kiabálnak: nem éreztem dühöt. Még gyerekként megértettem, hogy szabadságunk nem abból áll, hogy visszautasítjuk azt, ami sújt minket. Szabadnak lenni, úgy láttam, azt jelenti: elfogadni a tényeket és képesnek lenni felborítani a következmények rendjét. A testi szememet elvesztettem. Helyette más szemek nyíltak befelé: tudtam, akartam ezt. Soha semmi kétségem nem volt Isten igazságossága felől.